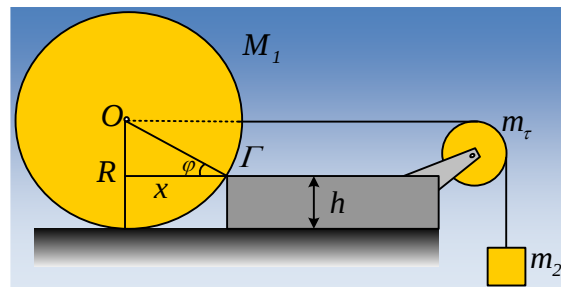

Θα ανεβεί ο κύλινδρος το σκαλοπάτι;
Αν ναι, πόση είναι η γωνιακή ταχύτητά του, όταν ανέβει.

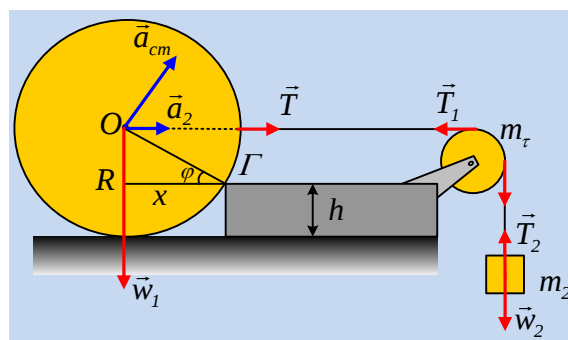
Στο σχήμα απεικονίζεται ένας κύλινδρος μάζας M_1 ακτίνας R , ροπής αδράνειας $I = \frac{M_1 R^2}{2}$, εφάπτεται στο σκαλοπάτι ύψους h . Στο κέντρο του είναι προσαρμοσμένος άξονας που συνδέεται κατάλληλα μέσω μη εκτατού νήματος με τροχαλία μάζας m_τ και ροπής αδράνειας $I_\tau = \frac{m_\tau r^2}{2}$. Το νήμα περνά από μια αύλακα της τροχαλίας και καταλήγει σε σώμα μάζας m_2 . Το όλο σύστημα το κρατάμε ακίνητο. Κάποια στιγμή αφήνουμε το σύστημα ελεύθερο να κινηθεί.

1. Δείξτε ότι για να κινηθεί πρέπει να ισχύει: $m_2 > \frac{M_1 \sqrt{h(2R-h)}}{R-h}$ και να υπολογίσετε την αρχική γωνιακή επιτάχυνση του κυλίνδρου γύρω από το σημείο Γ .
2. Να αποδείξετε ότι ο κύλινδρος θα ανέλθει το σκαλοπάτι και να βρείτε τη γωνιακή ταχύτητά του γύρω από το Γ , αν η απόσταση από το κέντρο του κυλίνδρου μέχρι το σημείο που εφάπτεται της τροχαλίας είναι d .
3. Δείξτε ότι ο κύλινδρος θα αρχίσει να κυλίεται με αρχική γωνιακή ταχύτητα αυτή που απέκτησε στο ερώτημα 2.

Ο κύλινδρος δεν ολισθαίνει στην κόχη Γ του σκαλοπατιού.

Εφαρμογή: $M_1=120\text{kg}$, $h=0,2\text{m}$, $R=0,5\text{m}$, $m_2=180\text{kg}$, $m_\tau=1\text{kg}$, $d=0,9\text{m}$, $g=10\text{m/s}^2$
 $r=0,06\text{m}$.

Απάντηση:

Έστω ότι ο κύλινδρος περιστρέφεται γύρω από το Γ .

Ισχύει για το σώμα μάζας m_2 :

$$\Sigma F_2 = m_2 a_2, \text{ ή } W_2 - T_2 = m_2 a_2, \text{ ή } T_2 = W_2 - m_2 a_2$$

Για την τροχαλία : $\Sigma \tau = I_{\tau} \alpha_{\gamma\tau}$ ή $T_2 r - T_1 r = I_{\tau} \alpha_{\gamma\tau} = \frac{1}{2} m_{\tau} r^2 \alpha_{\gamma\tau}$ ή

$$T_1 = T_2 - \frac{1}{2} m_{\tau} r \alpha_{\gamma\tau} = W_2 - m_2 a_2 - \frac{1}{2} m_{\tau} r \alpha_{\gamma\tau} \text{ όμως } a_2 = \alpha_{\gamma\tau} r \text{ άρα}$$

$$T_1 = m_2 g - m_2 a_2 - \frac{1}{2} m_{\tau} a_2 \quad (1)$$

Για τον κύλινδρο έχουμε, εφόσον χάνεται η επαφή με το δάπεδο, $N=0$ και η δύναμη στο Γ δεν εμφανίζει ροπή γιατί διέρχεται ο φορέας της από το Γ :

$$\Sigma \tau = I_{\Gamma} \alpha_{\gamma\kappa} \text{ ή } T_1 (R-h) - M_1 g x = \left(\frac{1}{2} M_1 R^2 + M_1 R^2 \right) \alpha_{\gamma} = \frac{3}{2} M_1 R^2 \alpha_{\gamma} \quad (2)$$

Εφαρμόσαμε Steiner για να βρούμε τη ροπή αδράνειας του κυλίνδρου ως προς το Γ :

$$I_{\Gamma} = I_{cm} + M_1 R^2 = \left(\frac{1}{2} M_1 R^2 + M_1 R^2 \right) = \frac{3}{2} M_1 R^2$$

Η επιτάχυνση του κέντρου μάζας του κυλίνδρου είναι $a_{cm} = a_{\gamma} R$ γιατί περιστρέφεται γύρω από το Γ και είναι κάθετη στην ακτίνα του κυλίνδρου που διέρχεται από το Γ .

Η προβολή της a_{cm} στη διεύθυνση του νήματος είναι η επιτάχυνση του νήματος, δηλαδή:

$$a_2 = a_{cm} \eta \mu \phi = a_{cm} \frac{R-h}{R} = a_{\gamma} (R-h) \text{ και}$$

$$x = \sqrt{R^2 - (R-h)^2} = \sqrt{h(2R-h)} \text{ έτσι λόγω των (1) και (2) έχουμε:}$$

$$(m_2 g - m_2 a_2 - \frac{1}{2} m_{\tau} a_2) (R-h) - M_1 g \sqrt{h(2R-h)} = \frac{3}{2} M_1 R^2 \alpha_{\gamma}$$

$$m_2 g (R-h) - (m_2 + \frac{m_{\tau}}{2}) a_{\gamma} (R-h)^2 - M_1 g \sqrt{h(2R-h)} = \frac{3}{2} M_1 R^2 \alpha_{\gamma}$$

$$\alpha_{\gamma} = \frac{m_2 g (R-h) - M_1 g \sqrt{h(2R-h)}}{\left(m_2 + \frac{m_{\tau}}{2} \right) (R-h)^2 + \frac{3 M_1 R^2}{2}}$$

Για να κινηθεί ο κύλινδρος πρέπει να είναι $a_{\gamma} > 0$ ή

$$m_2 g (R-h) - M_1 g \sqrt{h(2R-h)} \text{ ή}$$

$$m_2 > \frac{M_1 \sqrt{h(2R-h)}}{R-h}.$$

$$\text{εφαρμογή: } m_2 > \frac{120 \sqrt{0,2 \cdot 0,8}}{0,3} \text{ ή } m_2 > 160 \text{ kg, } a_{\gamma} = \frac{1800 \cdot 0,3 - 120 \sqrt{0,2 \cdot 0,8}}{180,5 \cdot 0,3^2 + 180 \cdot 0,5^2} \text{ ή } a_{\gamma} = 8 \text{ r/s}^2$$

2. Δεχόμενοι ότι πληρούται η συνθήκη $m_2 > \frac{M_1 \sqrt{h(2R-h)}}{R-h}$ δηλαδή ο κύλινδρος ξεκίνησε να περιστρέφεται γύρω από το Γ , θα δείξουμε ότι θάνέβει το σκαλοπάτι.

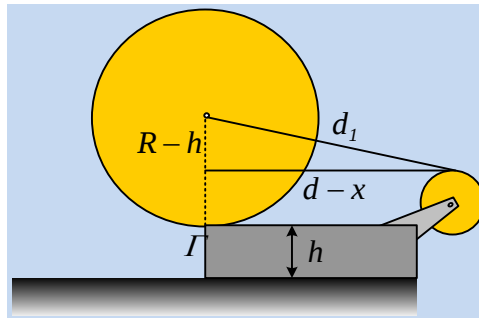
Η ροπή του βάρους του κυλίνδρου είναι ως προς το Γ : $\tau_{W1(\Gamma)} = M_1 g x$

Η απόσταση x θα μικραίνει διαρκώς, άρα και η ροπή του βάρους ως προς το Γ θα μικραίνει, ενώ η ροπή της τάσης του νήματος θα αυξάνεται γιατί $\tau_{T1(\Gamma)} = T_1 (R-h')$. Καθώς ο κύλινδρος ανυψώνεται μειώνεται το h' και έτσι αυξάνεται η ροπή της τάσης.

Έτσι ο κύλινδρος θα ανέλθει το σκαλοπάτι γιατί $\tau_{T1(\Gamma)} > \tau_{W1(\Gamma)}$ ή $T_1(R-h') > M_1gx$

Θα μπορούσαμε να το αποδείξουμε υποθέτοντας ότι ανέβηκε ο κύλινδρος, και να βρούμε τη γωνιακή ταχύτητα περιστροφής του γύρω από το Γ .

Για να βρούμε πόσο κατέβηκε το σώμα m_2 , αρκεί να βρούμε το μήκος του νήματος όταν ο κύλινδρος ανέβει και το κέντρο του να είναι στην κατακόρυφο που διέρχεται από το Γ . Θα είναι

$$x = \sqrt{h(2R - h)} = \sqrt{0,2(1 - 0,2)} = 0,4\text{m}$$

$$d_1 = \sqrt{(d-x)^2 + (R-h)^2} = \sqrt{0,5^2 + 0,3^2} = 0,58\text{m},$$

δεχόμενοι ότι η ακτίνα του κυλινδρου είναι αρκετά μεγαλύτερη από την ακτίνα της τροχαλίας.

Έτσι η μετατόπιση του m_2 είναι

$$h_2 = d - d_1 = d - \sqrt{(d-x)^2 + (R-h)^2} = 0,9\text{m} - 0,58\text{m} = 0,32\text{m}$$

Εφαρμόζουμε τη διατήρηση της μηχανικής ενέργειας του συστήματος κι έχουμε:

$$m_2gh_2 = M_1gh + \frac{1}{2}m_2u_2^2 + \frac{1}{2}\frac{1}{2}m_\tau r^2\omega_2^2 + \frac{1}{2}\frac{3}{2}M_1R^2\omega^2$$

Όμως $u_2 = \omega_2 r$ και $u_2 = u_{\text{νημ.}} = u_{\text{cm}} \sin \theta = u_{\text{cm}} \frac{d-R}{d_1}$ και $u_{\text{cm}} = \omega R$ άρα

$$u_2 = \omega R \frac{d-R}{d_1} \quad \text{κι έτσι}$$

$$m_2gh_2 = M_1gh + \frac{1}{2}m_2\left(\omega R \frac{d-R}{d_1}\right)^2 + \frac{1}{4}m_\tau\left(\omega R \frac{d-R}{d_1}\right)^2 + \frac{3}{4}M_1R^2\omega^2$$

Από την τελευταία βρίσκουμε την γωνιακή ταχύτητα του κυλίνδρου.

$$180 \cdot 10 \cdot 0,32 = 120 \cdot 10 \cdot 0,2 + 0,5 \cdot 1800 \cdot (0,4\omega)^2 + 0,25 \cdot 1 \cdot (0,4\omega)^2 + \frac{3}{4} \cdot 120 \cdot 0,5^2 \omega^2 \quad \text{ή}$$

$$576 = 360 + (144 + 0,04 + 22,5)\omega^2 \quad \text{ή} \quad \omega^2 = \frac{216}{166,54} = 1,296 \quad \text{ή} \quad \omega = 1,14 \text{ r/s}$$

3. Η κινητική ενέργεια του κυλίνδρου μόλις ανέβει το σκαλοπάτι είναι:

$$K = \frac{1}{2}I_\Gamma\omega^2 = \frac{1}{2}(I_{\text{cm}} + M_1R^2)\omega^2 = \frac{1}{2}I_{\text{cm}}\omega^2 + \frac{1}{2}M_1R^2\omega^2 = \frac{1}{2}I_{\text{cm}}\omega^2 + \frac{1}{2}M_1u_{\text{cm}}^2$$

Η κινητική ενέργεια μετά είναι λόγω μεταφορικής και λόγω στροφικής κίνησης γύρω από το κέντρο μάζας του:

$K' = \frac{1}{2} M_1 u_{cm}^2 + \frac{1}{2} I_{cm} \omega'^2$ Επειδή δεν έχουμε παραγωγή ή δαπάνη ενέργειας τη στιγμή που αρχίζει να κυλάει, η κινητική ενέργεια θα είναι ίση με πριν. Άρα $K = K'$

$$\frac{1}{2} I_{cm} \omega^2 + \frac{1}{2} M_1 u_{cm}^2 = \frac{1}{2} M_1 u_{cm}^2 + \frac{1}{2} I_{cm} \omega'^2 \text{ και από εδώ } \omega' = \omega = 1,14 \text{ rad/s.}$$

Κορκίζογλου Πρόδρομος
7^ο Γ.Ε.Λ. Ν. ΣΜΥΡΝΗΣ “ΕΣΤΙΑ”
prodkork@hotmail.com